

## Pôda ako prírodný zdroj a prostredie života

Zoltán Bedrna: **Environmentálne pôdoznanectvo**. Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava, 2002, 352 strán.

Popredný slovenský pôdoznalec, doc. Ing. Zoltán Bedrna, DrSc., je autorom alebo spoluautorom mnohých vedeckých a odborných monografií, ale aj populárno-vedeckých článkov. Zvykli sme si tiež na jeho pravidelnú rubriku v časopise *Záhradkár*. V poslednej monografii približuje pôdu ako zložku životného prostredia. V úvodných častiach porovnáva základné pôdoznanectvo (pedológiu), ktorá sa chápe ako všeobecná náuka o pôde a pedosfére, s environmentálnou pedológiou, ktorá uprednostňuje štúdium významných environmentálnych vlastností pôdy bezprostredne vplyvujúcich na existenciu bioty. So zhoršujúcou sa kvalitou životného prostredia sa kladú nové nároky aj na rôzne vedné disciplíny, aby veda bola nápomocná praxi. Z tohto aspektu možno veľmi pozitívne hodnotiť aj nový pohľad na pôdu v rámci environmentálneho pôdoznanectva.

Autor sa podrobne venuje environmentálnym znakom pôdy, ktoré sú charakterizované zmenou jej vlastností od pôvodných prirodzených k nepriaznivým alebo nekvalitným, hlavne vo vzťahu k biote a k využívaniu pôdy ako prírodného zdroja. Environmentálne pôdoznanectvo sleduje výrazne odlišný stav pôdy v porovnaní s pôvodnými, najčastejšie sa vyskytujúcimi znakmi a vlastnosťami pôdnych typov, druhov a pod. Okrem reálneho znehodnotenia pôdy existuje aj potenciálne, ktoré je spôsobené nielen negatívnou antropickou činnosťou, ale aj rôznymi prírodnými stresormi. S hodnotením environmentálnych znakov úzko súvisí ich vratnosť a nevratnosť:

- vratné environmentálne znaky: kompaktnosť, akumulácia nitrátov, infekčnosť, aleopatizácia, uľahnutosť pôdy,
- vratné až nevratné environmentálne znaky: zamokrenosť, vysušiteľ-

nosť, acidifikačnosť, alkalizačnosť, intoxikačnosť organickými látkami,

- nevratné environmentálne znaky: deštrukčnosť urýchlenu eróziou, soliflukčnosť, zosuvnosť, zavodniteľnosť, intoxikačnosť anorganickými látkami, sekundárna zasiliteľnosť, vylúhovateľnosť, mineralizačnosť humusu.

Publikácia prináša veľké množstvo informácií o pôde, o metódach jej výskumu, klasifikácii, novom spôsobe hospodárenia, o jej ochrane a monitoringu nielen v podmienkach Slovenska, ale aj v celosvetovom meradle. Poukazuje na regionálne i globálne problémy, ktoré sú spojené s pôdou a činnosťou človeka. Publikácia je bohato ilustrovaná, čím umožňuje čitateľovi intenzívnejšie preniknúť k podstate problému. Vedecké dielo môže poslúžiť nielen odborníkom z výskumu a praxe, ale aj študentom a pedagógom ako učebná pomôcka.

Autor získal za túto knihu prémii Literárneho fondu za vedeckú a odbornú literatúru za rok 2002.

Tatiana Hrnčiarová

## Krajinné plánovanie pre prax

Christina von Haaren (ed.): **Landchaftsplanung**. Vyd. Eugen Ulmer Stuttgart, 2004, 527 strán.

Na nemeckom knižnom trhu sa tento rok objavilo azda doposiaľ najobsiahlejšie a najvyčerpávajúcejšie dielo o krajinnom plánovaní, ktoré zostavila a podstatnú časť napísala editorka Christina von Haarenová, riaditeľka Ústavu ochrany prírody a starostlivosti o krajinu Univerzity v Hannoveri, vedúceho pracoviska v oblasti krajinného plánovania v medzinárodnom meradle. Jej hlboká erudícia a výber spoluautorov sa v plnej miere odzrkadľujú v predkladanom diele.

Krajinné plánovanie je v Nemecku legislatívnym nástrojom ochrany prírody, ktorú, podobne ako u nás, musia

záväzne rešpektovať hospodárske rezorty i územné plánovanie. Uplatnenie krajinných plánov v územných plánoch je v Nemecku povinné, kým u nás je v zákone č. 237/2000 Z. z. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku zahrnuté len do časti prieskumov a rozborov.

Editorka dielo o krajinnom plánovaní rozdelila do štyroch častí, ktoré sa podrobnejšie členia na viacero kapitol a podkapitol:

Prvá časť publikácie podáva definíciu krajinného plánovania v užšom i širšom zmysle, predstavuje jeho ciele a úlohy, možnosti implementácie, hierarchické úrovne, príspevok k iným plánovacím nástrojom a k realizácii Agendy 21.

Druhá časť je venovaná výskumu a hodnoteniu krajiny. Predmetom výskumu a hodnotenia sú funkcie krajiny (produkčná, retenčná, hygienická, hydrologická, bioklimatická, rekreačná, rozvoja biotopov a archivácie geotopov), jej využívanie, zaťaženie a citlivosť. Významným metodickým nástrojom je GIS.

Ciele a opatrenia krajinného plánovania sa rozoberajú v tretej časti publikácie. Predmetom rozboru sú požiadavky na metódy a obsah krajinného plánovania, ciele a opatrenia na ochranu a šetrné využívanie funkcií krajiny.

Obsahom poslednej časti je implementácia krajinného plánovania a jej nástroje, základy vývoja stratégie implementácie a jej integrácia do iných plánovaní, náklady na ňu a financovanie, ako aj komunikácia v plánovaní. Záver sa venuje zhodnoteniu krajinného plánovania, kritike a jej protiargumentom a ďalšiemu vývoju krajinného plánovania.

Zmyslom a poslaním krajinného plánovania je udržať a zveľaďovať prijateľný stav krajiny na báze koncepcie udržateľného rozvoja. To je jeho cieľ a tomu je podriadený celý plánovací proces, výskumy a hodnotenia.

Krajinné plánovanie sa chápe v užšom i širšom zmysle. V užšom zmysle ide o vypracúvanie krajinných plánov na jednotlivých administratívnych úrovniach (miestnej, regionálnej, krajskej), v širšom je to starostlivosť o krajinu, t. j. široké spektrum najrôznejších nástrojov a činností na jej zveľaďovanie.